

UNIVERZA V MARIBORU

FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO,
RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO
2000 Maribor, Smetanova ul. 17

Študij. leto: 2011/2012

Skupina: 9

MERITVE

LABORATORIJSKE VAJE

Vaja št.: 11.2 Histereza železnega jedra

Datum: 05.01.2012

Priimek in ime: NIKOLIĆ GREGOR

BESEDILO NALOGE: Posnemite dinamično histerezno zanko železnega jedra in obliko magnetilnega toka s spominskim osciloskopom in rezultate natisnite s tiskalnikom. Ocenite specifične izgube p_X v dveh merilnih točkah.

Pregledal: _____

Ocena: _____

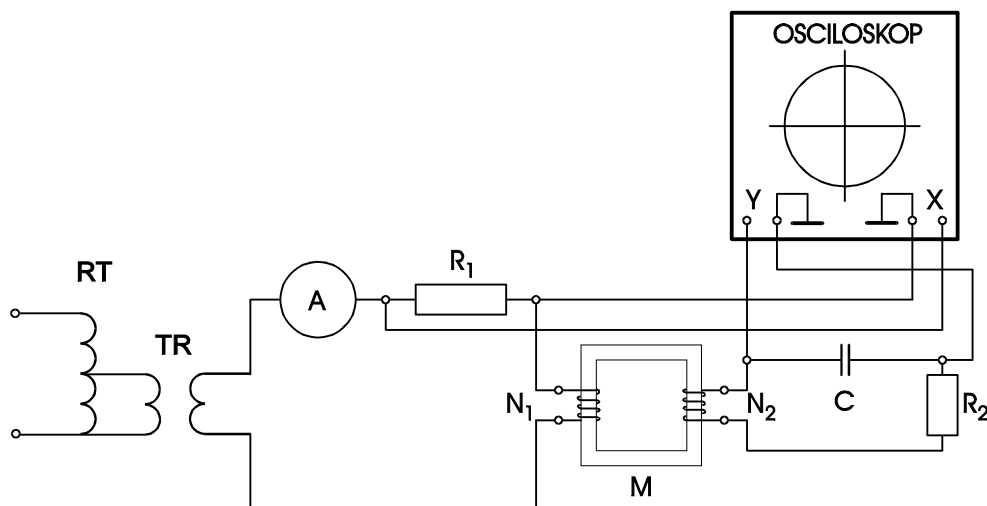
Datum: _____

POROČILO NAJ VSEBUJE

1. besedilo naloge
2. vezalni načrt
3. popis instrumentov, naprav in elementov
4. vplivne veličine
5. opis poteka meritev in izračunov
6. prikaz merilnih rezultatov (tabele, grafi)
7. komentar

1. Vezalni načrt

2. Popis instrumentov, naprav in elementov

- TR* ločilni transformator; **ELM VM-321, DM št.: 6**
RT regulacijski transformator; **ELM VM-321, DM št.: 6**
A univerzalni instrument; **Iskra ØFL0120, 73051**
R₁ nizkoohmski dekadni upor; **VEB E15170**
R₂ visokoohmski dekadni upor; **ISKRA, MA 2112, št.717**
C kondenzator; **DUCATI, 3,5 µF**
M merjenec; **Tektronix TDS 210**
 Osciloskop;
 Vmesnik;
 Tiskalnik;

3. Vplivne veličine

Temperatura prostora ..... **24,3 °C**
 Tlak v prostoru..... **975,7 hPa**
 Vlažnost zraka v prostoru..... **34 %**

4. Potek meritev in izračunov

Na osciloskopu nastavimo ustrezno merilno območje za oba vhoda. S spreminjanjem napajalne napetosti nastavimo dva magnetilna toka tako, da dobimo dve značilni histerezni krivulji. Merili za magnetno poljsko jakost in magnetno gostoto določimo s pomočjo napetostne odklonske konstante za vhoda X in Y. Merilo za magnetno poljsko jakost je:

$$k_H = \frac{k_X N_1}{l_{sr}} \left(\frac{A}{m} / \text{razd} \right).$$

Pri tem so:

- k_X* napetostna odklonska konstanta vhoda X (V/razd),
N₁ število obojev in
l_{sr} srednja dolžina silnic v jedru (m).

Merilo za magnetno gostoto B je:

$$k_B = \frac{k_Y C R_2}{N_2 A} \quad (\text{T/razd}).$$

Pri tem so:

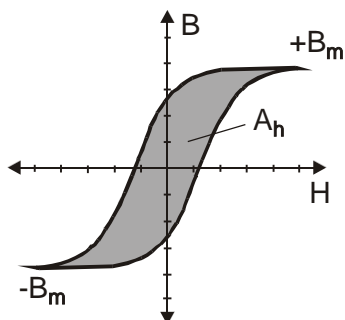
- k_Y napetostna odklonska konstanta vhoda Y (V/razd),
- C kapacitivnost kondenzatorja C (F),
- R_2 skupna ohmska upornost sekundarnega kroga (Ω),
- N_2 število obojev sekundarnega navitja in
- A presek jedra (m^2).

Specifične izgube ocenite z enačbo:

$$p_X = \frac{A_h}{\rho} \cdot f = \frac{k_H \cdot k_B \cdot A_{OSC}}{\rho} \cdot f \quad (\text{W/kg}).$$

Pri tem so:

- B_m maksimalna magnetna gostota ($\text{T} = \text{Vs}/\text{m}^2$),
- A_h ploščina histerezne zanke $\left(\frac{\text{A}}{\text{m}}/\text{razd} \cdot \frac{\text{Vs}}{\text{m}^2}/\text{razd} \cdot \text{razd}^2 = \frac{\text{Ws}}{\text{m}^3} \right)$,
- A_{OSC} ploščina histerezne zanke na osciloskopu (razd^2)
- f frekvenca napajanja ($\text{Hz} = 1/\text{s}$) in
- ρ specifična masa vzorca ($7600 \text{ kg}/\text{m}^3$).

Histerezna zanka.

4.1 Določitev meril in izračun specifičnih izgub za prvo merilno točko

$$A = 4 \cdot 3,2 = 12,8 \text{ cm}^2 = 0,00128 \text{ m}^2$$

$$l_{sr} = 2 \cdot 8 + 2 \cdot 12,7 = 41,4 \text{ cm} = 0,414 \text{ m}$$

$$k_H = \frac{\frac{k_X}{R_1} N_1}{l_{sr}} = \frac{1}{0,414} \cdot 87 = 21,014 \frac{\text{A}}{\text{m}}$$

$$k_B = \frac{k_Y C R_2}{N_2 A} = \frac{10 \cdot 10^{-3} \cdot 3,5 \cdot 10^{-6} \cdot 180 \cdot 10^3}{87 \cdot 0,00128} = 0,0566 \text{ T/razd}$$

$$k_{I_1} = \frac{k_x}{R_1} = \frac{1}{10} = 0,1 \text{ A/razd}$$

$$p_X = \frac{A_h}{\rho} \cdot f = \frac{k_H \cdot k_B \cdot A_{OSC}}{\rho} \cdot f = \frac{21,014 \cdot 0,0566 \cdot 14,92}{7600} \cdot 50 = 0,117 \text{ W/kg}$$

4.2 Določitev meril in izračun specifičnih izgub za drugo merilno točko

$$A = 4 \cdot 3,2 = 12,8 \text{ cm}^2 = 0,00128 \text{ m}^2$$

$$l_{sr} = 2 \cdot 8 + 2 \cdot 12,7 = 41,4 \text{ cm} = 0,414 \text{ m}$$

$$k_H = \frac{\frac{k_x}{R_1} N_1}{l_{sr}} = \frac{\frac{5}{10} \cdot 87}{0,414} = 105,0725 \frac{\text{A}}{\text{m}}/\text{razd}$$

$$k_B = \frac{k_y C R_2}{N_2 A} = \frac{50 \cdot 10^{-3} \cdot 3,5 \cdot 10^{-6} \cdot 180 \cdot 10^3}{87 \cdot 0,00128} = 0,283 \text{ T/razd}$$

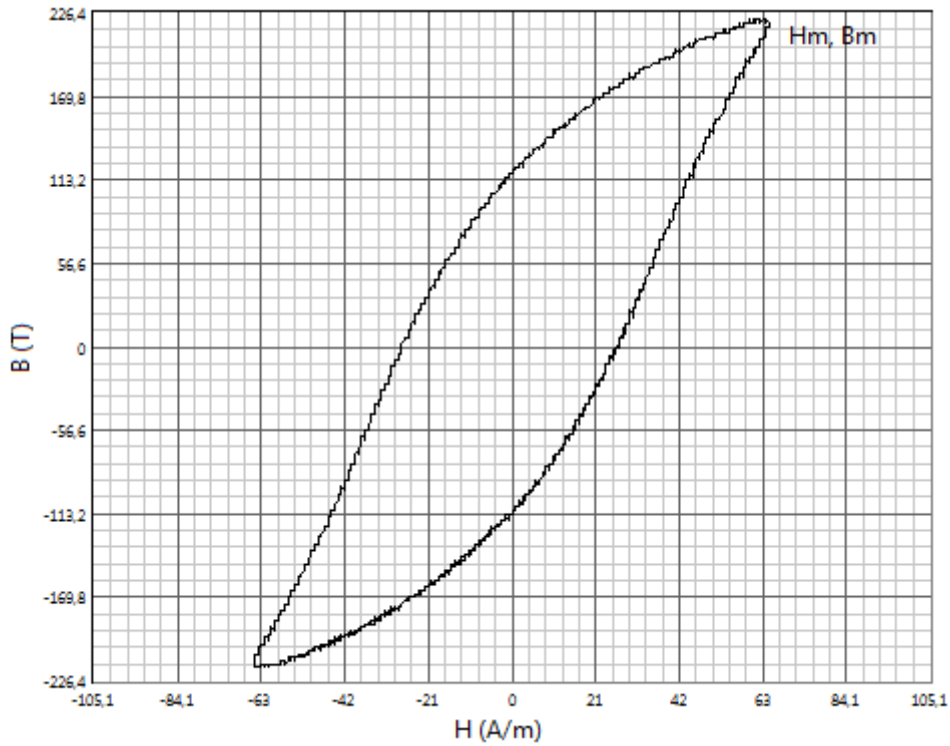
$$k_{I_1} = \frac{k_x}{R_1} = \frac{5}{10} = 0,5 \text{ A/razd}$$

$$p_x = \frac{A_h}{\rho} \cdot f = \frac{k_H \cdot k_B \cdot A_{OSC}}{\rho} \cdot f = \frac{105,0725 \cdot 0,283 \cdot 6,72}{7600} \cdot 50 = 1,314 \text{ W/kg}$$

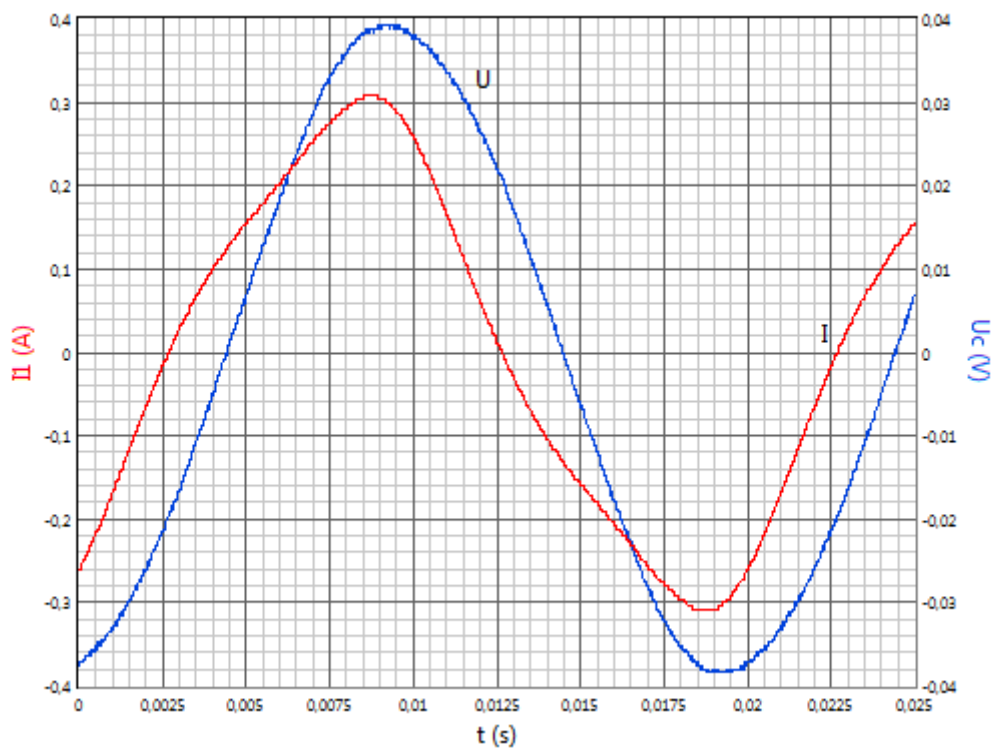
5. Prikaz merilnih rezultatov

Št. Mer.	k_x (V/razd)	k_y (V/razd)	k_H ((A/m)/razd)	k_B (T/razd)	A_{OSC} (razd ²)	k_{I1} (A/razd)	p_x (W/kg)
1	1	0,01	21,0145	0,0566	14,92	0,1	0,117
2	5	0,05	105,0725	0,2829	6,72	0,5	1,314

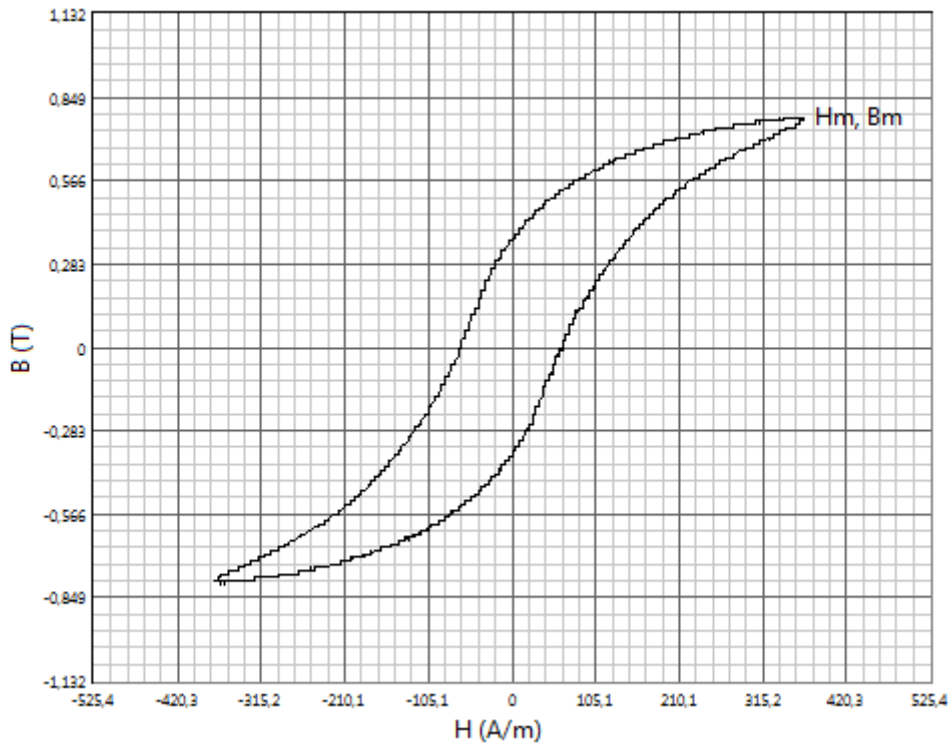

Slika 1: Izris dinamične histerezne zanke z označbo maksimalnih vrednosti H_m in B_m za prvo merilno točko

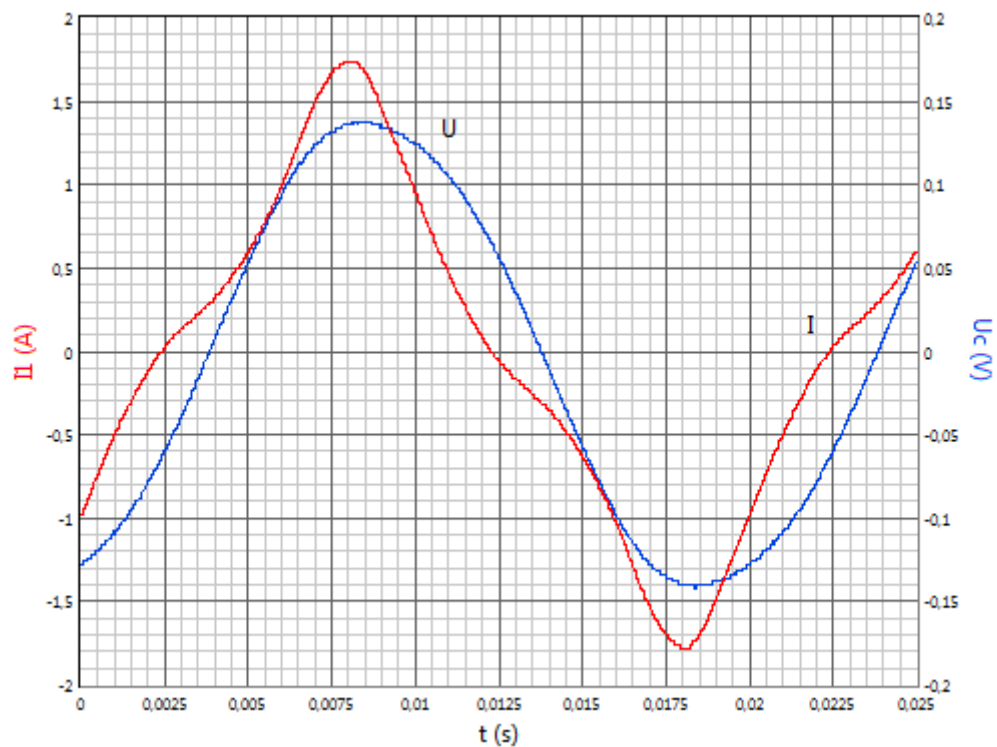

Slika 2: Izris magnetilnih tokov in napetosti za prvo merilno točko

Slika 3: Izris dinamične histerezne zanke z označbo maksimalnih vrednosti H_m in B_m za drugo merilno točko

Slika 4: Izris magnetilnih tokov in napetosti za drugo merilno točko

6. Komentar

Izvajali smo dinamično meritev histerezne zanke železnega jedra. Dinamična meritev poteka s pomočjo dveh tuljav nameščenih na železno jedro. Primarnemu navitju N_1 je zaporedno vezan upor katerega padec napetosti je proporcionalen magnetilnemu toku, katerega smo priključili na x odklonsko ploščo osciloskopa v $x-y$ delovanju. Na sekundarni strani, sta zaporedno navitju N_2 priključena še kondenzator in upor. Potek napetosti na kondenzatorju je proporcionalen gostoti magnetnega pretoka B , to napetost smo priključili na y odklonsko ploščo osciloskopa na katerem se je izrisala dinamična histereza.

Histerezne izgube predstavlja površina histerezne zanke. Pri prvi meritvi, pri toku $I = 0,2 \text{ A}$ so specifične izgube bistveno manjše, čeprav je na prvi pogled, prva histerezna zanka širša in zavzema večjo površino, pa vendar so tam vrednosti bistveno manjše. Pri prvi merilni točki smo ocenili specifične izgube jedra na $0,117 \text{ W/kg}$.

V drugi merilni točki, pri toku $I = 1 \text{ A}$, preide železno jedro že v zasičenje, kar je razvidno iz funkcije toka $I = I(t)$, saj se le ta že nekoliko popači, njegova oblika se deformira. Pri drugi merilni točki, smo ocenili specifične izgube jedra na $1,314 \text{ W/kg}$. Zakaj smo podajali zgolj oceno izgub in ne izgube? Merjenje dinamične histerezne zanke ni natančno, da bi lahko natančno narisali histerezno zanko, bi izmerili statično histerezno zanko, izgube železnega jedra pa izmerili z Epsteinovim aparatom.

